

АЛЕКСАНДАР М. БОШКОВИЋ*
ВУК Ж. КУЛИЋ
Криминалистичко-полицијска академија
Београд

УДК 343.13(450)
ИД БРОЈ 192627212
Монографска студија
Примљен: 17.04.2012
Одобрен: 02.06.2012

ИТАЛИЈАНСКИ МОДЕЛ ПРЕТХОДНОГ КРИВИЧНОГ ПОСТУПКА**

Сажетак: Италија је земља која је у свој кривични поступак, Законом о кривичном поступку из 1988. године, унела многобројне и велике измене, које се најпре огледају у томе што је европски континентални модел поступка замењен акузаторским моделом. Самим тим је и претходни кривични поступак претрпео многобројне измене. У раду ће бити анализирани важећи модел претходног поступка у Италији и његова, по много чему специфична структура. Посебна пажња ће бити посвећена улози коју имају у претходном поступку три најважнија процесна субјекта – државни тужилац, суд и полиција. Указаће се на основне карактеристике претходне истраге и њен значај за даљу судбину кривичног поступка, као и на институте доказног рочишта и претходног рочишта који, иначе, нису карактеристични за земље европске континенталне традиције. Најзад, пажња ће бити посвећена и најважнијим проблемима с којима се држава Италија суочава у практичној примени тих нових решења.

Кључне речи: претходна истрага, доказно рочиште, претходно рочиште, државни тужилац, правосудна полиција, судија за претходну истрагу, судија за претходно рочиште.

* acaboss@open.telekom.rs

** Овај рад је резултат реализовања научноистраживачког пројекта под називом „Развој институционалних капацитета, стандарда и процедура за супротстављање организованом криминалу и тероризму у условима међународних интеграција”. Пројекат финансира Министарство просвете и науке Републике Србије (број 179045), а реализује Криминалистичко-полицијска академија у Београду (2011–2014). Руководилац пројекта је проф. др Саша Мијалковић.

Уводна разматрања

Законик о кривичном поступку Републике Италије (*Codice di procedura penale*), који је донет 1988. године,¹ а почео да се примењује од 1989. године да би касније био мењан и допуњаван, значајан је, поред осталог, и по томе што уводи акузаторски модел кривичног поступка уместо инквизиторског уведеног Законом о кривичном поступку (*Codice Rocco*) из 1930. године, који је престао да важи ступањем на снагу новог законика. Предвиђено је да кључна (и бар у теорији једина) фаза прибављања доказа буде главна судска расправа, а не истрага (Manna, Infante, 2000: 7). Сходно томе, италијански ЗКП уместо судске истраге коју је спроводио истражни судија уводи тужилачку истрагу коју спроводи државни тужилац непосредно или посредством правосудне полиције, којој може поверити спровођење истражних радњи.

Новодонети законик је представљао праву револуцију у кривичном процесном праву и, као такав, изазвао велику пажњу у научним и стручним круговима. Наиме, тим законом се у Италији, као карактеристичним представником европске континенталне традиције, уведе нова процесна решења и нови институти, који су до тада били карактеристични само за англоамерички адверсаријални систем. Због тога је тај законик један од најважнијих и најзанимљивијих за проучавање и анализу.

Најважније новине предвиђене Законом обухватају следеће: укинута је институти истражног судије, претходна истраживања врше обе странке, докази, као и унакрсно испитивање, изводе се само на главној расправи у складу с адверсаријалним начелом, овлашћење суда да изводи доказе је ограничено само на поједине случајеве итд. Такође су јасно разграничене претходна истрага и фаза суђења, тако што је забрањено да се на главној расправи износе докази из претходне истраге, осим ако се доведе у питање исказ сведока и ако се на главној расправи не могу ценити као докази изјаве које је полиција прикупила у претходној истрази (Illuminati, 2005: 571).

Управо су та многобројна нова, револуционарна решења која је Законик предвидео условила велике проблеме приликом практичне примене, што је још једном потврдило тезу да није једноставно уметати решења која припадају англосаксонској традицији на темељима оне континенталне. Наиме, веома брзо је Уставни суд Италије у својим одлука-

¹ *Gazzetta ufficiale della Repubblica Italiana*, број 250/1988.

ма установио да одређене одредбе Законика нису у складу с Уставом, па су тако 1992. године донете три одлуке Уставног суда Италије на основу којих се чинило да је италијански покушај увођења адверсаријалног система пропао пре него што је и почео да се примењује. Постојала је врло јасна несагласност између законодавне и судске власти у Италији у погледу прихватања нових решења која уводи адверсаријални систем кривичног поступка. Тако се Парламент залагао за њихово увођење и јачање права окривљеног, док је Уставни суд поступао другачије, истичући да је примаран циљ кривичног поступка трагање за истином (Pizzi, Montagna, 2004: 449–450).

Међутим, и поред свих тих проблема, различита настојања и сукоби између Парламента Италије, с једне, и Уставног суда, с друге стране, окончани су променом Устава 1999. године, односно усвајањем уставних амандмана којима се као уставна уводе начела адверсаријалног система. Промењен је члан 111 Устава, чиме је он, између осталог, усаглашен с Европском конвенцијом о заштити људских права и основних слобода.² Након тих уставних измена, године 2001. уследиле су измене и допуне Законика о кривичном поступку, којима је исти усаглашен с Уставом Италије.

Општа разматрања о претходном кривичном поступку

Италијански ЗКП прописује редован кривични поступак и поједине облике алтернативног поступка.³ Редовни поступак у првом степену садржи следеће фазе: 1) претходна истраживања, односно претходну истрагу, 2) фазу претходног рочишта, тј. сумирање резултата претходне истраге и 3) фазу суђења, тј. расправе.

Анализирајући тако осмишљен кривични поступак уочава се да претходна истрага и фаза претходног рочишта чине претходни поступак, док је фаза суђења, тј. расправа део главног кривичног поступка.

² Legge Costituzionale 23. Новембра 1999, н. 2, *Gazzetta ufficiale della Repubblica Italiana*, број 300/1999.

³ Поред редовног поступка, ЗКП садржи и одредбе које се односе на различите посебне облике поступака чија је суштина у томе што предвиђају изостанак појединог стадијума или више стадијума редовног поступка. Посебно су карактеристични поступци који омогућавају закључење поступка на основу резултата испитивања када се избегава расправа, као што су скраћени поступак, поступак изрицања казне на предлог странака и кривични поступак с налогом за осуду.

Претходну истрагу, тј. радње претходног истраживања спроводи државни тужилац на основу примљених кривичних пријава и без формалног решења, што значи да је за покретање претходне истраге довољно постојање основа сумње да је извршено кривично дело. То значи да се претходна истрага може водити и против непознатог учиниоца кривичног дела и да се покреће чим постоје основи сумње да је извршено кривично дело. У ствари, на тај начин и започиње претходни поступак.

Радње спроведене у претходној истрази не могу се употребити као доказ на главној расправи, с тим да је предвиђен и изузетак када те радње могу имати доказну вредност само ако је реч о изведеним доказима у току претходне истраге, који су непоновљиви или су временом такви постали, и под условом да се то није могло предвидети. Исто тако, Законик предвиђа и неке изузетке за поједине истражне радње које касније не би могле бити поновљене и које се могу изнети као докази, као што су заплена (привремено одузимање предмета), претресање, техничке контроле које није могуће поновити или прислушкивање телефонских разговора (Manna, Infante, 2000: 18). У осталим случајевима, изведене радње у претходној истрази могу се употребити као доказ на расправи само уз пристанак странака.

С обзиром на чињеницу да највећи број радњи спроведених у претходној истрази нема доказни значај, италијански претходни поступак је деформализован, тј. јасно се одваја од формалног кривичног поступка у правом смислу те речи. Такво решење је оправдано с обзиром на то да истрагу више не води истражни судија, те да, самим тим, и несудска истрага престаје да буде део кривичног поступка у правом смислу речи. Она остаје кривични поступак али у једном другачијем, ширем или неправом смислу, за разлику од главног поступка који остаје кривични поступак у правом смислу те речи (Грубач, 2010: 563).

Такође треба узети у обзир да се и у процесној теорији почетак претходног поступка везује за предузимање прве радње надлежног органа, с циљем откривања кривичног дела и проналажења учиниоца (Прадел, 2000: 327), и да се претходни поступак може одредити као скуп свих процесних фаза које, ради селекције и припреме процесног материјала за стадијум мериторног одлучивања о кривичној ствари, спроводе одређени, по правилу специјализовани и од судећег суда различити државни органи (Крапац, 1989: 289–290).

У првој фази претходног поступка, тј. у претходној истрази, државни тужилац или, према његовом поверењу, правосудна полиција прикупљају информације и доказе, с тим да је испитивање, које према полазним основама једнако припада и тужиоцу и окривљеном, у пракси

постало монопол државног тужиоца и да је сведено на прикупљање података потребних за кривични прогон, при чему расправа у току које се изводе докази није у континуитету с претходном истрагом, јер се радње спроведене у претходној истрази могу употребити само за оцену веродостојности испитаника који на расправи износи другачији исказ, односно према правилу, осим у изузетним случајевима, не могу имати доказну вредност на расправи (Гиостра, 2002: 12).

У другој фази претходног поступка, тј. у фази претходног рочишта, применом начела контрадикторности сагледавају се и испитују сви прикупљени докази у претходној истрази и оцењују њихова подобност и ваљаности да би се предмет упутио на суђење. У тој фази делује судија претходног рочишта, који, на предлог странака или по службеној дужности, може да разреши постојеће дилеме и донесе пресуду којом се утврђује да нема места за даљи поступак. Судија претходног рочишта може и на самом рочишту одлучити да се, по службеној дужности, прибаве нови докази уколико није могао одлучити да нема места за даље поступање.

Као што је речено, претходну истрагу спроводи државни тужилац, односно правосудна полиција, а државни тужилац је тај који предузима кривично гоњење. У организацијском смислу, постоје уреди државног тужилаштва чија су овлашћења одређена законом, с тим да су ти уреди устројени уз поштовање хијерархијског начела. Из аспекта претходне истраге, битно је истаћи да републички државни тужилац при суду спроводи претходну истрагу поводом примљених кривичних пријава, предузимајући радње истраживања самостално или их поверавајући правосудној полицији (Sfrapini, 2002: 27). Треба нагласити да у Италији не постоји одговарајући назив за државног тужиоца, већ се употребљава израз *pubblico ministero*. Разлог томе је тај што је тужилаштво део правосуђа, односно јединственог тела под називом магистрат (*magistratura*), које чине тужиоци, судије за претходну истрагу, судеће судије, као и судије у поступку по жалбама. Унутар магистрата је могуће премештање с позиције на позицију, уз одређене изузетке, са истом платом (Pizzi, Montagna, 2004: 446). То практично значи да тужилац после неког времена може обављати судијску функцију и обрнуто.

Правосудна полиција има дужност да самоиницијативно пријављује кривична дела, спречава да наступе даље последице, трага за учиниоцима кривичних дела, спроводи радње потребне за осигурање извора доказа и прикупља све што би могло бити од користи за примену Кривичног закона, као и да предузима радње истраживања које су јој поверили или наложили одговарајући правосудни органи.

Судија за претходну истрагу⁴ углавном одлучује о питањима која се тичу личних права и слобода лица против кога се води претходна истрага, односно осумњиченог лица. У том контексту, судија за претходну истрагу одлучује о лишењу слободе, о претресању, о примени специјалних истражних техника, о продужењу претходне истраге и др. Према томе, судија за претходну истрагу не спроводи истрагу, али учествује као орган надзора над радом државног тужиоца и правосудне полиције и гарантује права и слободе осумњиченог, као и заштиту његове приватности (Бошковић, 2010: 317).

Важно је истаћи да, без обзира на то што су многобројни, претходно наведени институти карактеристични за земље адверсаријалног система уведени у италијанско процесно законодавство, ипак су задржани и одређени елементи континенталног система, као што су, на пример, да судија и даље има овлашћење да изводи доказе, да није предвиђена порота, да је доношење пресуде и даље у надлежности судије професионалца, да је заступљено начело легалитета (односно обавезности кривичног гоњења), што искључује било какво дискреционо право државног тужиоца (Illuminati, 2005: 573).

Претходна истрага

Претходна истрага (*indagini preliminari*) је прва фаза поступка и у току претходне истраге државни тужилац и правосудна полиција спроводе одређене радње истраживања, с циљем омогућавања државном тужиоцу да одлучи о томе да ли су испуњени услови за покретање кривичног поступка или ће одустати од кривичног гоњења и донети захтев за архивирање који подлеже судском надзору (Гранде, 2000: 233). Из наведеног произлази да су у претходној истрази јасно разграничене истражна и судска функција, тако што је истражна изричито поверена државном тужиоцу, а судска судији за претходну истрагу.

Претходном истрагом руководи државни тужилац и има непосредно на располагању правосудну полицију, која је овлашћена да, и након поднете кривичне пријаве и под законским условима, врши одговарајућа истраживања на сопствену иницијативу. Значајно је истаћи да законодавац предвиђа и истражну делатност браниоца, односно да бранилац од

⁴ Италијански назив за судију за претходну истрагу је *giudice delle indagini preliminary* и често се у италијанској процесној научној литератури за тог судију употребљава скраћеница *g.i.p.*

почетка обављања дужности и на основу писане изјаве може спроводити истраживања, с циљем проналажења доказа у корист његовог брањеника и то искључиво под условима предвиђеним у закону (члан 391– бис ЗКП),⁵ с тим што се узимање изјава не може односити на лица која по закону не могу бити саслушана као сведоци.

Та могућност одбране је уведена изменама и допунама ЗКП из 2000. године. До тада су докази одбране зависили од онога што је државни тужилац прикупио током претходне истраге, односно ограничење се огледало у томе што је одбрана могла да оствари увид у списе тужилаштва. Судови су били склони томе да не прихвате доказе до којих је дошла одбрана у фази истраге. У сваком случају, тим изменама је дат законски основ да и одбрана може спроводити истрагу, чиме се обезбеђује „једнакост оружја” (Van Cleave, 2007: 328). На тај начин је омогућено да одбрана сама спроводи истрагу и да резултати те истраге буду презентовани суду.⁶

Статус осумњиченог стиче лице против кога се води претходна истрага, па ће се у наредном излагању такво лице и означавати као осумњичени. Без обзира на то што ЗКП не користи израз „осумњичени”, његов статус је сасвим јасан сходно одредбама ЗКП, односно Законик прави јасну разлику између осумњиченог (*persona sottoposta alle indagini*) и оптуженог (*imputato*), а лице постаје оптужени тек када државни тужилац покрене формални кривични поступак, јер до подизања формалне оптужбе, лице против кога државни тужилац или правосудна полиција воде претходну истрагу сматраће се осумњиченим (Van Cleave, 2007: 324).⁷

Претходна истрага почиње пријемом кривичне пријаве, а након пријема кривичне пријаве, правосудна полиција је дужна да без одлагања писменим путем обавести државног тужиоца о основним елементима кривичног дела и о свим до тада прикупљеним чињеницама, наводећи изворе доказа и спроведене радње о којима доставља и белешке. Сва-

⁵ Бранилац, заменик, овлашћени приватни истражитељ и технички саветници могу се посаветовати с лицима која могу саопштити околности корисне за постизање циљева истражне делатности, с тим што се о тако прикупљеним обавештењима не саставља било каква белешка. Поред осталих услова, битно је указати и на чињеницу да од лица која су државни тужилац или правосудна полиција већ саслушали, бранилац, његов заменик, овлашћени приватни истражитељ и технички саветници не могу прикупљати било каква обавештења, односно постављати им питања и тражити одговоре.

⁶ Чланом 391octies ЗКП Италије детаљно је утврђен механизам уз помоћ којег одбрана може резултате сопствене истраге непосредно представити суду.

⁷ Сматра се да лице постаје оптужени када државни тужилац поднесе захтев за упућивање на суђење или за спровођење неког од алтернативних поступака.

ку кривичну пријаву државни тужилац уписује у регистар кривичних пријава. Тренутак уписа кривичне пријаве у регистар кривичних пријава је веома значајан, јер од тада почиње да тече рок у којем се мора завршити претходна истрага, с тим што треба нагласити да ће се кривична пријава уписати у регистар тек када буде познато име особе којој се то дело ставља на терет (члан 335, став 1 ЗКП Италије).

Правосудна полиција, након подношења државном тужиоцу извештаја о кривичном делу и на сопствену иницијативу, предузима радње с циљем спречавања даљих последица, откривања учиниоца, прикупљања извора доказа и других чињеница од значаја за даљи ток поступка. Такође, правосудна полиција је обавезна да спроводи смернице државног тужиоца, да, поред тога, предузима радње на сопствену иницијативу и да о свим тако предузетим радњама непосредно обавештава државног тужиоца.

У току претходне истраге, државни тужилац предузима потребне радње неопходне за одлучивање о кривичном прогону, с тим што је у обавези да утврђује и чињенице и околности које су у корист осумњиченог, што само потврђује чињеницу да државни тужилац не наступа искључиво као странка, већ и као неутрални представник државе. У току претходне истраге државни тужилац може предузети и следеће радње: 1) утврђивање идентитета лица и ствари, 2) прикупљање обавештења од лица којима су познате поједине чињенице од значаја за претходну истрагу (презумптивни сведоци), 3) испитивање осумњиченог, 4) суочавање, 5) прегледање и претресање лица, просторија и станова, 6) привремено одузимање предмета, 7) пресретање комуникација (које подлеже потврди суда) и уопште 8) истраживања од значаја за доношење одлуке о покретању кривичног поступка.

Имајући у виду чињеницу да радње које државни тужилац и правосудна полиција предузимају у току претходне истраге нису доказ у поступку, осим претходно наведених изузетака, а уколико се у току претходне истраге укаже потреба да се спроведу радње које се не могу одложити до одржавања расправе, законодавац је предвидео доказно рочиште (*incidente probatorio*) као изузетак од расправе на којој се изводе докази, с тим што су утврђени случајеви када се поједино доказно средство може извести на доказном рочишту.⁸

⁸ У току претходне истраге, државни тужилац и осумњичени, тј. лице против кога се води претходна истрага могу од судије тражити спровођење доказног рочишта ради: прибављања сведочења лица уколико постоји основан разлог да то лице неће моћи да се саслуша на рочишту због болести или друге тешке сметње; прибављања сведочења од

Доказно рочиште се спроводи пред судијом за претходну истрагу у случајевима када постоје околности које указују на то да поједини докази неће моћи да буду изведени на главном претресу или када ће довести до тога да главни претрес буде одложен за дужи период. Током расправе на доказном рочишту изводе се докази и примењују иста правила као и на главном претресу, а докази прибављени на тај начин биће „замрзнути” и, као такви, прикључени судским списима, односно биће доступни и валидни на главном претресу пред судећим судијом (Grande, 2000: 233).

Претходна истрага може трајати најдуже шест месеци, односно једну годину ако је реч о тешким кривичним делима, од дана уписа у регистар кривичних пријава лица коме се одређено кривично дело ставља на терет, с тим да се тај рок може продужити највише за још шест месеци, о чему одлучује судија за претходну истрагу на основу поднетог захтева државног тужиоца. Међутим, полазећи од чињенице да у многим ситуацијама рокови нису одговарајући и да се у том периоду претходна истрага успешно не може завршити, законодавац је предвидео и могућност даљег продужавања рока за спровођење претходне истраге, тако што државни тужилац може, у случају посебне сложености истраживања, тражити продужење рока, а судија за претходну истрагу дозволити продужење за највише шест месеци, с тим да је одређен и рок од осамнаест месеци за најдуже трајање истраге, односно рок од две године за тешка кривична дела предвиђена Кривичним законом Републике Италије. Веома је значајна процесна одредба која прописује да се не могу употребити радње истраживања које су предузете након истека рока (члан 407, став 3 ЗКП Италије).

Након спроведене претходне истраге, државни тужилац има две могућности: да покрене поступак – када углавном доноси захтев за упућивање на суђење,⁹ или да поступак не покрене – када доноси захтев за

лица које је подвргнуто насиљу, претњи, новчаној понуди или другој користи како не би сведочило или, пак, како би лажно сведочило; саслушавања осумњиченог о чињеницама које се односе на туђу одговорност; суочавања лица која су у другом доказном рочишту или државном тужиоцу дала контрадикторне изјаве, а притом, постоји опасност од одлагања; вештачења или судског експеримента уколико се доказ односи на једно лице, ствар или место чије је стање подложно променама; препознавања када разлози хитности не дозвољавају одлагање до расправе и др.

⁹ Поред подношења захтева за упућивање на суђење по завршеној претходној истрази, државни тужилац кривично гоњење може предузети и подизањем оптужнице, али само у законом одређеним случајевима, као нпр. у ситуацији када судија за претходни поступак не прихвати захтев државног тужиоца за архивирање предмета, тада доноси решење да државни тужилац у року од 10 дана састави оптужницу.

архивирање предмета. Државни тужилац неће покренути кривични поступак, односно донеће захтев за архивирање предмета у следећим случајевима: 1) неоснованост кривичне пријаве,¹⁰ 2) недостатак претходних претпоставки, 3) ако дело није предвиђено као кривично дело и 4) ако је остао непознат учинилац кривичног дела.

Поступајући по захтеву тужиоца, судија може да прихвати тужоцев захтев за архивирање и, у том случају, доноси образложен налог и списе с налогом враћа државном тужиоцу. Уколико судија оцени да тужоцев захтев није прихватљив, он онда одређује рочиште на седници већа којем могу присуствовати државни тужилац, осумњичени, његов бранилац и оштећени. Уколико се и на седници већа не прихвати захтев државног тужиоца да се предмет архивира, одређује се државном тужиоцу да у року од десет дана припреми оптужницу. Уколико се на седници већа закључи да су потребна допунска истраживања, наложиће се државном тужиоцу да у одређеном року оконча њихово спровођење. Као што се може приметити, државни тужилац доставља судији захтев за архивирање са списима, чиме до изражаја долази судски надзор над таквом одлуком државног тужиоца, док је у српском кривичнопроцесном законодавству предвиђен институт одбачаја кривичне пријаве, без обавезности тужиоца да од суда тражи сагласност за то.

Претходно рочиште

Уколико тужилац не донесе захтев за архивирање поступка, већ састави захтев за упућивање на суђење и достави га писарници суда са списима о вођењу претходне истраге, онда се стичу услови за покретање претходног рочишта. Претходно рочиште (*udienza preliminare*) је битна прелазна фаза као гаранција оптуженом да може рачунати на непосредно разрешење. Наиме, најважнија функција претходног рочишта је да обезбеди „филтер” за спречавање неодрживих оптужница. Истовремено служи и као основа за одређивање врсте поступка, отварајући могућност избора посебних поступака без расправе, односно посебно скраћеног поступка (Corpetta, 2002: 117).

Исто тако, још један од циљева спровођења претходног рочишта јесте пружање могућности окривљеном да предочи доказе које је прику-

¹⁰ Према чл. 125. Уредбе о спровођењу Законика о кривичном поступку, кривична пријава је неоснована када елементи прикупљени у претходној истрази нису основани за потврду оптужбе у суђењу.

пио током претходне истраге и који иду њему у прилог, те тиме спречи да предмет дође до главне расправе. Уколико би само државни тужилац имао могућност да предочава доказе до којих је дошао током претходне истраге, окривљеном би се неправично ускратило право да пружи доказе у своју корист, на основу којих би се могло одлучити да предмет не иде даље на суђење.

Управо је могућност да се одржавањем претходног рочишта избегне суђење суштински важна за невино оптуженог, који ће на тај начин избећи беспредметно суђење које би угрозило не само његов економски, већ и професионални и лични капацитет (Grande, 2000: 242).

Сходно наведеном, претходно рочиште се покреће на основу захтева за упућивање на суђење¹¹ које судији доставља државни тужилац. Поступајући према захтеву државног тужиоца и након спроведених припремних радњи, судија заказује рочиште на седници већа којој обавезно присуствују државни тужилац и бранилац оптуженог. Уколико оптужени или његов бранилац нису у могућности да присуствују претходном рочишту, судија може, под законским условима, одложити и заказати ново рочиште.¹² У сваком случају, судија мора у року од пет дана од дана пријема захтева одредити датум када ће се одржати претходно рочиште, с тим што од дана пријема захтева до дана одржавања рочишта не сме проћи више од тридесет дана.

Судија претходног рочишта¹³ се упознаје са списима истраге до којих је дошао државни тужилац. На претходном рочишту државни тужилац укратко износи резултате претходне истраге и доказе који оправдавају захтев за упућивање на суђење. Оптужени може дати добровољне

¹¹ Захтев за упућивање на суђење садржи: личне податке оптуженог или друга лична обележја за утврђивање његовог идентитета, личне податке оштећеног лица кривичним делом и, уколико је могуће, његов идентитет, јасно и тачно излагање радњи и околности, посебно оних који могу довести до примене мера безбедности, уз навођење законских одредби које се на то односе, изворе доказа, захтев суду да изда налог којим одређује суђење и датум и потпис.

¹² Чл. 420 *bis*–420 *quinquies* ЗКП Италије прописани су случајеви када судија може поново позвати оптуженог на претходно рочиште – када из оправданих разлога није примио позив и када је изостанак оптуженог и браниоца оправдан и када ће се заказати ново рочиште, као и случајеве када се претходно рочиште може одржати и без присуства оптуженог.

¹³ Италијански назив за судију за претходно рочиште је *giudice delle udienza preliminare* и често се у италијанској процесној научној литератури за тог судију употребљава скраћеница *g.u.p.* Такође треба нагласити да је то потпуно други судија у односу на судију за претходну истрагу, односно да те две функције не може обављати исто лице, тј. исти судија. Исто тако, ни судећи судија не може бити судија који је у поступку већ обављао функције судије за претходну истрагу или судије за претходно рочиште.

изјаве, а може и захтевати да буде испитан у складу с одредбама Законика које се односе на испитивање оптуженог, тако да тај његов исказ касније у поступку буде искоришћен као доказ. У сваком случају, уколико се на основу расположивог чињеничног стања може донети одлука, судија издаје налог којим одређује суђење или проглашава пресуду да нема места за даље поступање.

Уколико судија оцени да не може да донесе одлуку, може упутити државног тужиоца на допунска истраживања или, чак, по службеној дужности одредити извођење одређених доказа, па након тога одлучити о томе да ли да изда налог којим одређује суђење или да донесе пресуду да нема места за даље поступање. На тај начин, судија за претходно рочиште преузима део истражних овлашћења, јер по службеној дужности може наложити извођење појединих доказа. Таква истражна овлашћења судије су у супротности са сврхом увођења адверсаријалног судског система, што је био главни циљ реформи из 1988. године, тако да су она уведена 1999. године изменама Законика о кривичном поступку. До 1999. године, у таквим случајевима судија претходног рочишта није имао овлашћење да прикупља доказе по службеној дужности, већ је обавештавао странке које је радње потребно предузети у погледу којих чињеница. Тако је он, посредством странака, прибављао допунске доказе за које је сматрао да су одлучујући за доношење одлуке о томе да се одреди суђење или да нема места за даље поступање (Grande, 2000: 242).

Закључна разматрања

Република Италија је доношењем Законика 1988. године направила праву револуцију на пољу кривичног процесног права, јер се тим закоником у Италији, која је карактеристичан представник европске континенталне традиције, уводе нова процесна решења и нови институти који су до тада били карактеристични само за англоамерички адверсаријални систем.

Поред многобројних новина које је донео нови законик, једна од најзначајнијих је и промена структуре претходног кривичног поступка, тако што се уместо судске истраге коју је спроводио истражни судија уводи тужилачка истрага коју спроводи државни тужилац непосредно или посредством правосудне полиције. Државни тужилац постаје *dominus litis* истражног поступка, јер је истовремено и орган који истражује и орган који гони. На тај начин се функција гоњења и функције истраживања кумулирају у рукама државног тужиоца. Међутим, веома је важно

истаћи да приликом предузимања радњи у претходној истрази државни тужилац наступа као неутралан представник државе, који је у обавези да испита све чињенице – како оне које терете осумњиченог, тако и оне које му иду у прилог, а не да наступа искључиво као странка заокупљена само својим непосредним интересом.

Такође, може се закључити да је једна од главних карактеристика претходне истраге да највећи број радњи предузетих у тој фази нема доказни значај, осим ако су изведене на доказном рочишту пред судом или касније на претходном рочишту. То упућује на њен неформални карактер, али одређени изузеци постоје и у погледу тог питања.

У сваком случају, италијански модел претходног кривичног поступка је специфичан у односу на многа друга европска решења и, као такав, изазвао је велику пажњу у научним и стручним круговима. Усвојена су многа решења карактеристична за адверсаријални систем кривичног поступка, али је практична примена тих нових законских решења током претходног низа година још једном потврдила тезу да није лако уметати решења која припадају англосаксонској традицији на темељима европске континенталне традиције.

Литература:

1. Bejatović, Stanko (2010): *Krivično procesno pravo*, Službeni glasnik, Beograd.
2. Bošković, Aleksandar (2010): *Tužilačko policijski koncept istrage i efikasnost krivičnog postupka*, doktorska disertacija, Pravni fakultet, Kragujevac.
3. Coppetta, Maria Grazia (2002): Komentar uz knjigu petu. *Talijanski kazneni postupak* (str. 114–118), Pravni fakultet Sveučilišta u Rijeci, Zavod za kaznene znanosti Mošćenice, Rijeka.
4. Damaška, Mirjan (2006): Sudbina angloameričkih procesnih ideja u Italiji, *Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu*, 13(1), 3–15.
5. Giostra, Glauco (2002): Uvod. *Talijanski kazneni postupak* (str. 12–13), Pravni fakultet Sveučilišta u Rijeci, Zavod za kaznene znanosti Mošćenice, Rijeka.
6. Grande, Elisabetta (2000): Italian Criminal Justice: Borrowing and Resistance, *American Journal of Comparative Law*, 48(2), 227–260.
7. Grubač, Momčilo (2010): Odredbe o organizaciji prethodnog krivičnog postupka Nacrta ZKP Srbije iz aprila 2010. godine upoređene sa odgovarajućim odredbama italijanskog ZKP, *Glasnik Advokatske komore Vojvodine*, 82(12), 559–571.
8. Ilić, Goran (2005): Položaj i uloga policije u pretkrivičnom i prethodnom krivičnom postupku u francuskom krivičnom procesnom zakonodavstvu, *Policija i pretkrivični i prethodni krivični postupak* (str. 291–319), VŠUP, Zemun.
9. Illuminati, Giulio (2005): The frustrated turn to adversarial procedure in Italy (Italian criminal procedure code of 1988), *Washington University Global Studies Law Review*, 4(3), 567–581.

10. Krapac, Davor (1989): Suvremeni prethodni krivični postupak: nastanak i glavne značajke, *Naša zakonitost*, 2–3.
11. Manna, Adelmo; Infante, Enrico (2000): *Criminal Justice Systems in Europe and North America: Italy*, The European Institute for Crime Prevention and Control, affiliated with the United Nations, Helsinki.
12. Pizzi, William T.; Montagna, Mariangela (2004): The battle to establish an adversarial trial system in Italy, *Michigan Journal of International Law*, 25(2), 430–466.
13. Pradel, Jean (2000): *Manuel de procédure pénale*, Cujas, Paris.
14. Sfrapini, Paolo (2002): Komentar uz knjigu prvu. *Talijanski kazneni postupak* (str. 26–30), Pravni fakultet Sveučilišta u Rijeci, Zavod za kaznene znanosti Mošćenice, Rijeka.
15. Škulić, Milan (2010): *Krivično procesno pravo*, Pravni fakultet, Beograd.
16. Van Cleave, Rachel A. (2007): *Italy – Criminal Procedure: A Worldwide Study*, Carolina Academic Press, Durham.

Italian Model of the Preliminary Criminal Proceedings

Summary: The Italian criminal procedure code of 1988 reformed Italy's criminal procedure system from an inquisitorial or continental model into adversarial system. Therefore, a set of changes was introduced into the preliminary criminal proceedings. In this paper the author is dealing with characteristics of the preliminary criminal proceedings in Italy and their foundations. A great deal of attention will be paid to the role of three specific parties in the preliminary criminal proceedings: public prosecutor, court and police. Basic characteristics of the preliminary investigations will be considered as well as their importance to further criminal procedure, but also preservation of evidence and preliminary hearing which are not characteristic for countries of the continental European tradition. Finally, special attention will be paid to the most important challenges faced by Italy during new system implementation.

Key words: Preliminary Investigation, Preservation of Evidence, Preliminary Hearing, Public Prosecutor, Judicial Police, Judge for the Preliminary Investigations, Judge of the Preliminary Hearing